

Keuzes voor de toekomst

COALITIEAKKOORD

2010 – 2014

Inhoudsopgave

Inleiding	1
Aanpak bezuinigingen.....	3
Paragraaf Bedrijfsvoering en Dienstverlening	6
Paragraaf Belastingen en tarieven	8
Paragraaf Grondbeleid/grondzaken	9
Paragraaf Accommodatiebeleid	10
Programma 1 Werk en Inkomen.....	13
Programma 2 Zorg en Welzijn.....	14
Programma 3 Onderwijs	15
Programma 4 Ruimtelijke Ontwikkeling en Volkshuisvesting.....	16
Programma 5 Milieu	17
Programma 6 Veiligheid.....	18
Programma 7 Infrastructuur en Verkeer	19
Programma 8 Recreatie en groenvoorzieningen	20
Programma 9 Sport.....	21
Programma 10 Cultuur en Monumenten.....	22
Programma 11 Economie.....	23
Programma 12 Bestuur	24
Ondertekening	25
Bijlage Taakverdeling college van burgemeester en wethouders	1

Inleiding

Op basis van de verkiezingsuitslag van 3 maart 2010 hebben de PvdA, het CDA en de VVD onderhandeld over het tot stand brengen van een college van burgemeester en wethouders. Grondslag voor dit nieuwe college is het voorliggende coalitieakkoord. In de vorige eeuw gaf een coalitieakkoord een uitgewerkt en dichtgetimmerd beeld van de visies en plannen die een coalitie voor de aankomende vier jaren had. Met het dualisme is daar verandering in gekomen. Een coalitieakkoord wordt gesloten op hoofdlijnen. In de kadernota's die in de jaren daarna verschijnen, worden die hoofdlijnen uitgewerkt in plannen voor het dan volgende jaar. Het zicht op de doorgaande lijn is te vinden in de meerjarenbegroting. Zo doende wordt een discussie tussen college en gemeenteraad gevoerd op basis van actuele gegevens en inzichten, en wordt recht gedaan aan enerzijds de verantwoordelijkheden van de gemeenteraad en anderzijds die van het college.

Ook in dit coalitieakkoord 'Keuzes voor de toekomst' geven PvdA, CDA, en VVD de hoofdlijnen voor de komende periode aan. Maar nu is hiervoor nog een andere reden aan te geven. Een nieuw kabinet zal na de Tweede-Kamerverkiezingen op 9 juni 2010 pas in het najaar een beeld geven van de te verwachten korting op het Gemeentefonds. Een lagere Algemene Uitkering uit het gemeentefonds, de voornaamste bron van inkomsten van de gemeente, zullen we vervolgens in het voorjaar van 2011 verwerken in de kadernota 2012-2015. Het bijzondere van deze te verwachten korting is de schaal. De korting zal naar verwachting zo groot zijn dat het de gemeente noodzaakt fundamentele keuzes te maken. Keuzes waar de vraag aan vooraf gaat in wat voor gemeente we willen leven, welke verantwoordelijkheden we als gemeente op ons willen nemen, en welke verantwoordelijkheden we bij de inwoners van de gemeente willen leggen. In verband met de reikwijdte is voor deze keuzes draagvlak onder de bevolking belangrijk.

De noodzaak deze keuzes te maken vindt u terug in de opbouw van het coalitieakkoord. We beginnen met de aanpak van het omgaan met de bezuinigingen, waarin we een nieuwe balans zoeken tussen bezuinigen en investeren. Eerst komt hier onze ambitie aan bod, onze visie op wat voor gemeente wij willen besturen. Dat is een gemeente die de inwoners ondersteunt die niet op eigen kracht meekomen. Een woon-werkgemeente met voorzieningen die bij onze schaal passen. Een gemeente met inwoners, instellingen en bedrijven die participeren en medeverantwoordelijkheden dragen; waarin iedereen meedoet.

Deze visie moet uitgewerkt worden tegen de achtergrond van de verwachte ontwikkelingen. Hiervoor doen we een procesvoorstel. In dat proces willen we vijf vragen beantwoorden. Wat voor bezuiniging komt er nou eigenlijk op de gemeente Leek af? Welke prioriteiten stellen we? Hoe en aan de hand van welke voorstellen bereiden we ons voor op bezuinigingen en investeringen? Hoe bespreken we deze voorstellen met de inwoners van de gemeente Leek en met onze maatschappelijke partners? Hoe en wanneer concretiseren we de voorstellen? Hiermee willen we zo snel mogelijk beginnen, zodat over de uitkomsten besloten kan worden in het voorjaar van 2011, bij de kadernota 2012-2015.

Dit proces werpt zijn schaduw vooruit. Sinds 2009 wordt al gewerkt aan een gezonde financiële positie van de gemeente Leek. Daar komt bij dat voor de besluiten die we voor de jaren 2010 en 2011 nog nemen, nadrukkelijk bekeken moet worden in welke ontwikkeling ze passen en welke meerjarige financiële gevolgen ze hebben. Er moet waar mogelijk rekening gehouden worden met de voor 2012 en verder te maken keuzes.

Om dit goed te kunnen doen, geven we in de twaalf programma's onze speerpunten aan voor de komende collegeperiode. Voorafgaand aan deze programma's behandelen we enkele paragrafen met thema's als bedrijfsvoering en dienstverlening, en het accommodatiebeleid. Deze paragrafen vormen de dwarsverbanden tussen de 12 programma's. In deze paragrafen en de programma's borduren we voort op de besluiten die de afgelopen periode zijn genomen, op het beleid dat in gang is gezet. Het zogenaamde stand beleid blijft hier onbenoemd omdat het stand beleid is en als bekend verondersteld kan worden. We concentreren ons op wat we willen aanpassen op politieke gronden, en op nieuwe ontwikkelingen en inzichten. Hierbij kijken we ook, zoals gezegd vooruit naar 2012 en verder.

In dit deel van het coalitieakkoord worden enkele scherpe, maar heldere keuzes aangekondigd die naar onze mening noodzakelijk zijn en passen in onze ambitie en visie. Het zijn keuzes voor de toekomst van de gemeente Leek.

Leek, 16 april 2010

Aanpak bezuinigingen

Inleiding

Naar verwachting zal vanaf 2012 aanzienlijk gekort worden op de algemene uitkering uit het Gemeentefonds aan de gemeenten. In de Maartcirculaire 2010 van het Gemeentefonds schrijft de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties dat "de financiële vooruitzichten onverminderd sterk negatief zijn, zodat er alle aanleiding is voor de nieuwe gemeenteraden zich daar rekenschap van te geven." In diezelfde circulaire geeft de bewindspersoon aan dat de besluitvorming over de ontwikkeling van het Gemeentefonds vanaf 2012 op zijn vroegst verwacht kan worden in het najaar van 2010 bij het aantreden van een nieuw kabinet. Glashelder is dat er door onze gemeente bezuinigd moet worden vanaf 2012. Zoals het er nu uitziet zal over een langere periode omgebogen moeten worden in de overheidsfinanciën. De verwachting is dat de rijksoverheid in dit decennium (2010-2020) bezuinigingen zal laten neerslaan bij de Nederlandse gemeenten.

Ook voor dit jaar en het jaar 2011 kantelt het begrotingsbeeld. In 2010 en in 2011 moet bijgestuurd worden in de begrotingsuitvoering. Dat vindt zijn beslag in de Halfjaarlijkse rapportage bij de lopende begroting 2010 (in september 2010) en in de Kadernota 2011-2014 voor het jaar 2011 (in juni 2010).

Om te beslissen waar er bezuinigd zal moeten worden, zal er een discussie met de gemeenteraad gestart worden om breed draagvlak te krijgen voor de moeilijke beslissingen die we de komende jaren moeten nemen met pijnlijke gevolgen voor de burgers in onze gemeente.

Al in 2009 zijn stappen ondernomen om onze financiële positie structureel op orde te krijgen. De belangrijkste documenten waarin maatregelen zijn opgenomen zijn de Herijking van de programabegroting 2009 en de Kadernota 2010-2013.

Het is van belang dat de hierbij ingezette (financiële) koers wordt doorgezet voor de komende jaren. De belangrijkste uitgangspunten zijn:

- 1 Een sluitende (meerjaren)begroting;
- 2 Structurele uitgaven worden gedekt met structurele middelen.
- 3 Kapitaallasten verbonden aan nieuwe investeringen worden met een jaar vertraging in de begroting verwerkt.
- 4 Kapitaallasten van investeringen worden zoveel mogelijk gedekt uit de reguliere begroting in plaats van uit reserves, te beginnen met kapitaallasten van reserves die op korte termijn opdrogen.

Naast deze vier uitgangspunten vinden wij dat in het kader van het traject risicomanagement de benodigde weerstandscapaciteit tegenover de beschikbare weerstandscapaciteit wordt gezet. In dat verband zal in ieder geval een minimaal noodzakelijke omvang van de Algemene reserve bepaald moeten worden.

Aanvullend willen wij in dit coalitieakkoord de volgende punten benadrukken:

- geen grote nieuwe uitgaven plannen;
- bestaande/geplande uitgaven tegen het licht houden;
- piket palen slaan (inhoudelijk keuzes maken).

Ambitie: wat voor gemeente wil Leek zijn?

Bij de bezuinigingen worden inhoudelijke keuzes gemaakt. Om tot goede keuzes te kunnen komen worden intersectorale afwegingen gemaakt. Daarbij wordt in principe geen enkel beleidsterrein uitgezonderd. Op het vlak van de sociale voorzieningen willen wij de volgende piketpaal slaan.

De komende jaren willen wij het niveau van sociale voorzieningen in onze gemeente in stand houden. Ondanks de economische recessie en de neerslag daarvan op de gemeentelijke financiën willen wij dat dit niveau behouden wordt. Wij vinden het belangrijk dat mensen met een inkomen op bijstandsniveau blijvend een beroep kunnen doen op de bijzondere bijstand en het Participatiefonds.

Daarbij wordt vastgehouden aan een inkomensgrens van 120% van de van toepassing zijnde bijstandnorm ingevolge de Wet werk en bijstand en de Toeslagenverordening van de gemeente Leek, om in aanmerking te komen voor een tegemoetkoming vanuit het Participatiefonds.

Wij willen investeren in mensen. Een vitale samenleving is er bij gebaat dat mensen zelf via arbeid hun inkomen verdienen. Daarom kiezen we ervoor om nog intensiever en inventiever in te zetten op regulier werk. Belangrijke partners daarin zijn de Intergemeentelijke Sociale Dienst (ISD) Noordenkwartier en Novatec/Novawork. Wij vinden dat deze twee organisaties naar elkaar toe moeten groeien en dat zij gezamenlijk inhoud geven aan re-integratie en participatie. Daarbij vinden wij dat deze werkorganisaties doorgelicht moeten worden op efficiency en effectiviteit.

Bij het bevorderen van werkgelegenheid is het van groot belang dat gemeente en bedrijfsleven goed met elkaar samenwerken. Vastgehouden wordt aan een goed toegerust arbeidsmarktbeleid, waarbij gemeente, bedrijfsleven, onderwijs en de eerder genoemde partners, mensen voorbereiden op betaalde arbeid.

Bij de vraag, wat voor gemeente wil Leek zijn, noemen we: een woon-werkgemeente, met voorzieningen die passen bij de schaal van Leek, maar niet tot elke prijs. Niet elk dorp of elke kern krijgt dezelfde voorzieningen. Er moet optimaal gebruik gemaakt worden van de beschikbare capaciteit, door gebruik van voorzieningen elders in de gemeente of buiten de gemeente. Ook willen wij kijken naar mogelijk medegebruik van accommodaties om inkomsten te genereren. Door werkgelegenheid te creëren kan de werkloosheid afnemen en woningbouw in onze gemeente gestimuleerd worden. Leek is en blijft een ontwikkelgemeente met zorg voor alle inwoners en in het bijzonder voor de mensen die extra ondersteuning nodig hebben.

Door burgerparticipatie wordt de burger nauw betrokken bij de ontwikkeling van zijn woon- en werkomgeving, hij is ervaringsdeskundige. Bezuinigingen hebben invloed op de omgeving van de burgers en ondernemers. Daarom willen wij de burgers en ondernemers betrekken in het bezuinigingsproces.

Procesvoorstel bezuinigingen

In de inleiding hebben we al aangegeven dat de Halfjaarlijkse rapportage bij de programmabegroting 2010 en de Kadernota 2011-2014 de opmaat zijn voor bezuinigingen in 2012 en volgende jaren. Nu al moeten we kritisch blijven kijken naar de kosten en de mogelijkheden van meer of nieuwe baten.

Het proces om te komen tot bezuinigingen voor de periode 2012 en later vindt naar ons idee plaats in vijf stappen. Deze stappen worden hieronder toegelicht:

Stap 1: Wat komt er op ons af?

Om het bezuinigingstraject goed te doorlopen moeten we helder hebben wat er de komende jaren op de gemeente afkomt. De dalende inkomsten vanuit het rijk staan centraal, maar er is meer dat ons huishoudboekje beïnvloedt. Stagnerende kavelverkopen in Oostindie en dalende bouwleges werken negatief door in de gemeentelijke financiën. Ook de provinciale overheid heeft grote ombuigingen aangekondigd die hun neerslag hebben op het voorzieningenniveau in de Groningse gemeenten. Naar verwachting ontstaat op zijn vroegst in het najaar van 2010 duidelijkheid over de financiële mogelijkheden van onze gemeente voor 2012 en latere jaren.

Stap 2: Prioriteitstelling

Redeneer vanuit de in dit Coalitieakkoord gestelde bestuurlijke prioriteiten (de piketpalen) en inventariseer van daaruit de gevolgen voor de uiteindelijke prioriteitstelling 2012 en verder. De (beleidsmatig) te maken keuzes zullen vervolgens moeten worden geplaatst binnen de financiële mogelijkheden van onze gemeente (zie resultante van stap 1).

Stap 3: Voorbereiding bezuinigingsmaatregelen

Deze fase wordt benut door de ambtelijke organisatie om te komen tot concrete voorstellen voor bezuinigingen.

Vragen die hierbij van belang zijn:

- Welke activiteiten horen wel of niet tot de kerntaken van de gemeente? Welke zou de gemeente kunnen uitplaatsen?
- Wat is het bestaande beleid van de gemeente en welke actuele beleidsinhoudelijke ontwikkelingen spelen er op dit moment zowel extern maar ook intern (bedrijfsvoering)? Het gaat hier om de inhoud zonder direct te kijken naar financiële uitkomsten.
- Welke mogelijkheden zijn er om dit beleid aan te passen en wat zijn hiervan de beleidseffecten en de financiële effecten? Hiervoor kan in ieder geval de input van het proces Herijking programmabegroting 2009 en Kadernota 2010-2013 gebruikt worden.
- Wat is op dit moment de stand van zaken van de majeure projecten en welke ontwikkelingen spelen er binnen die projecten? Welke keuzemomenten zijn er of komen er nog? Hoe is de financiële stand van zaken van die projecten en welke maatregelen vraagt dit?

De voorstellen zullen worden gekoppeld aan thema's/programma's die vervolgens inhoudelijk verder uitgewerkt worden: wat wordt voorgesteld, wat betekent dit inhoudelijk en financieel. Aan elk thema/programma wordt een taakstellende bezuiniging verbonden.

Op deze plaats willen wij aangeven dat wij oog hebben voor mogelijke stapelingen in de bezuinigingen. Daarom wordt bij de voorstellen een passage opgenomen waarin ingezoomd wordt op opgelegde bezuinigingen door andere overheidsinstanties, zoals het Rijk en de provincie. Daarnaast vinden wij dat bezuinigingen bij de gemeenschappelijke regelingen afgestemd moeten worden met alle partners in deze regelingen.

De ambtelijke voorstellen worden ter afstemming voorgelegd aan het college en daarna aan de gemeenteraad, voordat deze besproken worden met de bevolking en de maatschappelijke partners van de gemeente (zie stap 4).

Stap 4: Bespreken bezuinigingen met bevolking en maatschappelijke partners

Aan de hand van de opgestelde thema's/programma's zal in de winter 2010/2011 en het vroege voorjaar 2011 overleg gevoerd worden met de bevolking en de maatschappelijke partners van de gemeente (zoals dorps- en buurtverenigingen, bedrijven- en handelsverenigingen, maatschappelijke instellingen etc.). Als vorm kan gekozen worden voor het organiseren van 'begrotingsateliers', waarbij de aanpak gevolgd kan worden van de 'werkateliers' zoals deze toegepast is bij het samenstellen van de Intergemeentelijke structuurvisie Leek-Roden.

Stap 5: Concretiseren maatregelen en keuzes maken

In de Kadernota 2012-2015 worden de voorgestelde maatregelen verder geconcretiseerd en financieel vertaald. De besluitvorming daarover in de gemeenteraad is voorzien in het voorjaar van 2011.

Paragraaf Bedrijfsvoering en Dienstverlening

Omvang van de ambtelijke organisatie

De bestuursdienst van de gemeente Leek is een professionele organisatie toegesneden op projecten en taken. De omvang van de formatie is afgestemd op de taken die gedaan moeten worden. Dat is een politieke discussie. De gevolgen van de discussie inzake de door te voeren bezuinigingen bepalen de omvang van de ambtelijke organisatie.

Kostenbesparingen in de personeelskosten kunnen behaald worden door meer dan nu samen te werken met Novawork bij het inzetten van menskracht (zie hierna). Daarnaast wordt de mogelijkheid onderzocht om de inzet van tijdelijk personeel zoveel als mogelijk te organiseren via detachering vanuit Novawork ('sociaal uitzendbureau').

Samenwerking Novawork

De samenwerking met re-integratiebedrijf Novawork, als onderdeel van Novatec, zal verder worden versterkt. Bij het ontstaan van vacatures in onze ambtelijke organisatie zal in eerste instantie worden onderzocht of, door een herschikking van taken, onderdelen van de vacante functie geschikt gemaakt kunnen worden voor invulling door medewerkers van Novawork. Rekening houdende met het niveau van de doelgroep gaat het daarbij met name om functies tot en met mbo 4-niveau.

In een zo vroeg mogelijk stadium zal Novawork worden ingeschakeld om zodoende potentiële kandidaten via arbeidstraining en scholing op een eventuele functie bij onze gemeente voor te bereiden. "Coaching on the job" vanuit Novawork, in nauwe samenwerking met het management van onze organisatie, draagt bij aan een succesvolle (re)integratie in het arbeidsproces van mensen die zijn aangewezen op een uitkering.

Om de samenwerking met Novawork, in casu de inschakeling van re-integratie kandidaten te voorzien van een stabiele basis is de gemeente Leek voorstander van een brede samenwerking in het Westerkwartier. Een tussen Novawork en de vier gemeenten in het Westerkwartier te sluiten samenwerkingsconvenant, waarin onder andere de arbeidsrechtelijke voorwaarden van de inzet worden uitgewerkt, verdient de voorkeur

Dienstverlening

Wij maken de komende vier jaar, nog meer dan in het verleden, werk van een slimme organisatie van onze dienstverlening. Wij dragen daarmee uit dat de burger bij ons centraal staat. Het wederzijds vertrouwen tussen overheid en burgers, bedrijven en instellingen, staat daarbij voorop. We stellen ons daarvoor de volgende doelen:

1 Burger centraal

De vraag van burgers staat centraal in ons handelen. Wij nemen de ruimte om oplossingsgericht te werken en staan hier voor als gemeentebestuur. Persoonlijke benadering staat voorop. Wij zoeken binnen de grenzen van wetgeving inventieve oplossingen. Wij blijven overbodige regels schrappen en heffen onnodige indieningsvereisten op. Ons gedrag is er op gericht burgers snel, vriendelijk en goed te helpen. Wij willen zoveel mogelijk inhoud geven aan de eenloketgedachte, voor burgers, bedrijven en instellingen

2 Snel & Zeker

Wij zorgen ervoor dat burgers, bedrijven en instellingen hun zaken snel en zeker kunnen regelen. Wij praten en schrijven in begrijpelijke taal en geven hen online inzicht in de gegevens die de overheid van hen heeft. We houden alle bestaande communicatiekanalen (balie, telefoon, post, internet, e-mail etc.) open, zodat mensen kunnen kiezen wat bij hen past. Ongeacht het kanaal krijgt men het goede antwoord. In dit verband willen wij onze eigen invulling geven aan een Klant Contact Centrum (KCC).

3 *Samenwerking*

Wij richten onze dienstverlening zo in dat levensgebeurtenissen centraal staan. Levensgebeurtenissen zijn bijvoorbeeld de geboorte van een kind, emigreren, werkloos worden, een bedrijf starten of failliet gaan. Dit zijn typisch gebeurtenissen waarbij bijna altijd meerdere overheidsorganisaties zijn betrokken, zowel landelijk als lokaal. Het is voor burgers en bedrijven wenselijk dat overheidsdiensten in samenhang en herkenbaar worden aangeboden en afgehandeld. Onze dienstverlening is voor iedereen toegankelijk en bereikbaar. Wij werken hiervoor samen met andere (overheids-) instanties.

4 *Eenmalige uitvraag gegevens*

Eenmaal bekende gegevens vragen wij niet nogmaals. Wij verwachten dit ook van andere overheidsorganisaties en spreken hen daarop aan. Dit betekent dat gebruik van de basisregistraties standaard is. In deze raadsperiode zullen we hard werken aan het verder invoeren daarvan.

5 *Transparant en aanspreekbaar*

Wij zijn aanspreekbaar op ons handelen en dragen dat ook uit. In dat verband houden wij vast aan een onafhankelijke invulling van bezwaar en beroep en ons klachtrecht (gemeentelijke Ombudsman) We vergelijken ons met andere gemeenten via benchmarks, waaronder www.waarstaatjegemeente.nl.

Paragraaf Belastingen en tarieven

Kostendekkendheid heffingen

Wij kiezen als uitgangspunt om voor alle heffingen (zoals de rioolrechten, de afvalstoffenheffing, de begrafenisrechten en de diverse leges) uit te gaan van 100%-kostendekkendheid. In het voorjaar van 2011 wordt dit voornemen uitgewerkt in de Kadernota 2012-2015 en opgenomen in de meerjarenramingen vanaf 2012.

Voor het jaar 2011 wordt uitgegaan van een trendmatige (i.c. inflatiepercentage) verhoging van de diverse heffingen. Evenals in voorgaande jaren wordt bij de rioolrechten en de afvalstoffenheffing uitgegaan van 100%-kostendekkendheid. Voor de begrafenisrechten wordt vastgehouden aan de ingezette lijn om het kostendeckingspercentage jaarlijks te verhogen met 5%.

Onroerendezaakbelastingen

De onroerendezaakbelastingen (OZB) worden in principe trendmatig (i.c. inflatiepercentage) verhoogd. Een verdere verhoging kan nodig zijn in verband met de financiële situatie van onze gemeente. Over eventuele verdere verhogingen van de OZB worden vooraf geen beperkende afspraken gemaakt. Het kan nodig zijn om de OZB extra te verhogen om het door ons gewenste voorzieningenniveau in stand te kunnen houden. Dan gaat het om de leefbaarheid voor alle inwoners van de gemeente Leek.

Paragraaf Grondbeleid/grondzaken

Inleiding

De in december 2008 vastgestelde nota Grondbeleid is voor de komende jaren leidend voor de wijze waarop invulling wordt gegeven aan het grondbeleid. Wel worden in dit Coalitieakkoord 2010-2014 door ons enkele aanscherpingen geformuleerd. Hiermee worden voor het grondbeleid enkele pijlpalen geslagen. Daarmee kunnen we de keuzes ten aanzien van grondzaken plaatsen binnen de financiële mogelijkheden van onze gemeente. Ook kunnen we ze afwegen tegen de gevolgen van de economische recessie en de stagnerende woningmarkt.

Uitgangspunten

Ten opzichte van de uitgangspunten die zijn vastgesteld in de nota Grondbeleid worden de volgende aanscherpingen gemaakt:

- 1 Ten aanzien van het actief grondbeleid is terughoudendheid geboden, waarbij op korte termijn, in 2010, zal worden bezien op welke gebieden het voorkeursrecht op basis van de Wet voorkeursrecht gemeenten daadwerkelijk gevestigd blijft.
- 2 Er zal in 2010 een onderzoek worden ingesteld om te bezien of de bouw van woningen en bedrijven kan worden bevorderd door gronden niet alleen voor verkoop aan te bieden, maar ook voor erfpacht of grondrente.
- 3 de reserve Grondexploitatie moet voldoende van omvang blijven om normale risico's van lopende en toekomstige grondexploitaties af te kunnen dekken. Eventuele worstcasescenario's moeten opgevangen kunnen worden binnen de beschikbare weerstandscapaciteit. De totaal benodigde omvang van deze weerstandscapaciteit moet worden berekend op basis van een gemeentebrede risico-inventarisatie. Deze risico-inventarisatie is onderdeel van het traject risicomangement.
- 4 Er wordt invulling gegeven aan de regionaal gemaakte afspraken om eventuele winsten op nieuwe bedrijventerreinen aan te wenden voor revitalisering of herstructurering van bestaande bedrijventerreinen.

Grondexploitaties

Op dit moment lopen er 10 grondexploitaties. Voor alle grondexploitaties blijft het streven om te komen tot sluitende of winstgevendende resultaten. Marktconforme prijzen en optimaal gebruik maken van subsidiemogelijkheden zijn uitgangspunten. Ten aanzien van de twee grootste exploitaties gelden voor de komende periode van het coalitieakkoord bovendien de volgende uitgangspunten:

Oostindie

- 1 De grondexploitatie van Oostindie moet worden aangepast aan de gevolgen van de stagnerende woningmarkt en de daardoor opgetreden en nog te verwachten vertraging in de kavelverkoop. De aanpassing moet worden gebaseerd op het streven naar een sluitende grondexploitatie, waarbij in elk geval rekening wordt gehouden met:
  - a actuele, realistische verwachtingen ten aanzien van de woningmarkt en grondprijzen.
  - b realistische en haalbare optimalisatiemogelijkheden.
  - c een heroverweging op reserve- en fondsvoedingen vanuit deze exploitatie. Dit moet gebeuren vanuit het gegeven dat reserves en fondsen gebruikt worden voor de dekking van incidentele lasten en de reguliere begroting voor structurele lasten.

Leeksterveld

- 1 We willen invulling geven aan de regionale afspraken over het aanwenden van winsten voor revitalisering of herstructurering van bestaande bedrijventerreinen. Daarom zetten we in op het vormen van een reserve Herstructurering/revitalisering bedrijventerreinen die wordt gevoed door een afdracht per m² te verkopen terrein op Leeksterveld.
- 2 Er moet worden gestreefd naar een sluitende grondexploitatie, rekening houdend met de afdracht per m² zoals bedoeld onder 1 en uitgaande van marktconforme grondprijzen.

Paragraaf Accommodatiebeleid

Inleiding

In 2005 is door de gemeenteraad de notitie Kaders en voornemens accommodatiebeleid voor onderwijs, welzijn en sport vastgesteld. In dit Coalitieakkoord 2010-2014 zijn door ons aanvullende uitgangspunten voor het accommodatiebeleid geformuleerd.

Uitgangspunten

- 1 Het streven naar een samenhangend accommodatiebeleid en de daarbij geformuleerde kaders en zorgplicht uit het accommodatiebeleid sinds 2005 blijft gehandhaafd:
  - a Er wordt gemikt op een optimale samenwerking tussen het onderwijs en andere instellingen.
  - b Goede accommodaties voor onderwijs, welzijn, kunst, cultuur, muziek en sport zijn onontbeerlijk, waar mogelijk in de vorm van multifunctionele accommodaties.
  - c Er wordt gestreefd naar voldoende accommodaties voor onderwijs, welzijn, kunst, cultuur, muziek en sport voor alle inwoners van de gemeente, hetgeen gemeentebreed wordt bekeken. Waar mogelijk en/of nodig wordt ook over de gemeentegrenzen heen gekeken.
- 2 Voor de komende collegeperiode worden pragmatische, sobere en inventieve keuzes gemaakt, mede gelet op de financiële positie van de gemeente.
- 3 In het kader van de aanpak bezuinigingen worden richting het samenstellen van de Kadernota 2012-2015 voor het accommodatiebeleid nieuwe pijlpalen geslagen, om de beleidsmatig te maken keuzes te kunnen plaatsen binnen de financiële mogelijkheden van onze gemeente.

Leek: onderwijsgemeente

- 1 Er wordt gehecht aan kwalitatief goed georganiseerd:
  - a Basisonderwijs voor de verschillende denominaties.
  - b Voortgezet onderwijs op alle niveaus (vmbo-havo-vwo).
  - c Middelbaar beroepsonderwijs en volwasseneneducatie door de ROC's.
- 2 Ten behoeve van het onderwijs neemt de gemeente zijn verantwoordelijkheid voor voldoende, goed geoutilleerde accommodaties, op basis van de volgende uitgangspunten:
  - a De gemeente heeft geen zorgplicht voor de huisvesting van het middelbaar beroepsonderwijs en volwasseneneducatie. Met de ROC's wordt in goed overleg getracht tot zo goed mogelijke randvoorwaarden te komen voor de huisvesting.
  - b Voor het voortgezet onderwijs wordt huisvesting geboden in de kern Leek op de huidige locatie van rsg de Borgen. Indien hier een overcapaciteit ontstaat, wordt de ruimte zo mogelijk aangewend voor structurele of tijdelijke huisvesting van andere vormen van onderwijs, zoals het basisonderwijs.
  - c Voor het basisonderwijs wordt gestreefd naar brede scholen, waarin naast onderwijs-huisvesting ook plaats is voor kinderopvang en buitenschoolse opvang en zo mogelijk andere welzijns- en/of sportvoorzieningen, afhankelijk van de behoeften en mogelijkheden.
  - d De basis voor vervanging, uitbreiding en grootschalig onderhoud van onderwijsaccommodaties voor voortgezet- en basisonderwijs wordt, op grond van leerlingprognoses en bouwkundige inventarisaties, neergelegd in het Integraal Huisvestingsplan, IHP. Voor het op te stellen IHP 2011-2013 worden pragmatische, sobere en inventieve keuzes gemaakt, mede gelet op de financiële positie van de gemeente:
    - 1 De ten gevolge van verplaatsing of teruglopende leerlingaantallen vrijkomende scholen of delen hiervan worden zoveel mogelijk gebruikt voor tijdelijke huisvesting van andere scholen of delen hiervan.
    - 2 In deze collegeperiode worden geen nieuwe brede scholen gebouwd.
    - 3 Basisscholen blijven bestaan in Leek, Tolbert, Zevenhuizen, Enumatil en Oostwold.

- 3 De bovenstaande punten betekenen in elk geval concreet dat:
- a Het MCO Oostwold (waarvan de nieuwbouw van twee scholen onderdeel uitmaakt) en de brede school De Nijenoert worden afgebouwd en het brede school concept wordt geïntroduceerd in Oostindie.
  - b Als CBS Van Panhuys naar Oostindie verhuist wordt het bestaande schoolgebouw gerenoveerd en geschikt gemaakt voor een verhuizing van GBS De Springplank of OBS De Tweemaster.
  - c Er wordt geïnvesteerd in het schoolgebouw OBS De Tweemaster dan wel GBS De Springplank, afhankelijk van welke school niet zal verhuizen.
  - d De gemeente gaat in overleg met Stichting Westerwijs om te komen tot opheffing van OBS De Jonge Hondenhoek in Midwolde.
  - e De overige scholen blijven bestaan en worden conform de uitgangspunten van het IHP en de onderwijshuisvestingsverordening in het meerjaren onderhoudsprogramma opgenomen.

Welzijn, kunst, cultuur en muziek

- 1 Er wordt gehecht aan kwalitatief goed georganiseerde instellingen voor welzijn, kunst, cultuur en muziekonderwijs.
- 2 De vraag naar vervanging, grootschalig onderhoud en nieuwbouw van accommodaties ten behoeve van deze functies wordt beantwoord aan de hand van de kaders en de zorgplicht van het accommodatiebeleid en de volgende uitgangspunten:
  - a In deze collegeperiode worden geen nieuwe multifunctionele accommodaties gebouwd.
  - b Bestaande voorzieningen in de dorpen worden gehandhaafd, waarbij er behalve noodzakelijke onderhoudsinvesteringen geen vervangingen of nieuwbouw gepleegd worden.
  - c Aan initiatieven van instellingen om te komen tot nieuwe voorzieningen wordt - indien passend binnen de uitgangspunten van het accommodatiebeleid - medewerking verleend, indien deze voor de gemeente budgettair neutraal blijven.
  - d Voorzieningen voor de gehele gemeente blijven in de kern Leek/Tolbert gehuisvest.
- 3 De bovenstaande punten betekenen in elk geval concreet dat:
  - a Het MCO Oostwold en de brede school De Nijenoert worden afgebouwd en het brede school concept wordt geïntroduceerd in Oostindie. In alle drie situaties maken welzijnsvoorzieningen onderdeel uit van het totaal.
  - b De in gang gezette planvorming voor de nieuwbouw van de Oude Ulo wordt onder de reeds aangegeven condities voortgezet.
  - c Aan initiatieven van derden om bijvoorbeeld op het landgoed Nienoord te komen tot een Regiotheater wordt positief bijgedragen, waarbij er vanuit de gemeente geen investeringen worden gedaan.
  - d Aan de initiatieven van de stichting Oudheidkamer Fredewalda om in Tolbert te komen tot een multifunctionele accommodatie in de voormalige boerderij van Cazemier wordt positief bijgedragen, waarbij er vanuit de gemeente geen investeringen worden gedaan.
  - e De overige voorzieningen blijven bestaan en worden conform de uitgangspunten van het accommodatiebeleid in het meerjaren onderhoudsprogramma opgenomen.
  - f Ten behoeve van de huisvesting van het muziekonderwijs na 2011 wordt een onderzoek uitgevoerd, waarin ook de mate van kostendekkendheid voor de gemeente wordt betrokken.

Sport en bewegen

- 1 Er wordt gehecht aan kwalitatief goed georganiseerde sportverenigingen en een goede maatschappelijke organisatie voor de bevordering van sport en bewegen.
- 2 Ten behoeve van de binnensport neemt de gemeente zijn verantwoordelijkheid voor voldoende, goed geoutilleerde accommodaties, op basis van de volgende uitgangspunten:
  - a Sportzalen, die geschikt zijn voor de beoefening van wedstrijdsporten, zijn aanwezig in de kernen Leek/Tolbert (Topsporthal-Sportcentrum en Oldenoert), Zevenhuizen (de Til) en Oostwold (MCO).
  - b Gymzalen, die geschikt zijn voor de lichamelijke oefening voor het onderwijs, zijn aanwezig nabij scholen, op een afstand die roostertechisch aanvaardbaar is.
  - c In deze collegeperiode worden geen nieuwe binnensportaccommodaties gebouwd.
- 3 De bovenstaande punten betekenen in elk geval concreet dat:
  - a Het MCO Oostwold (inclusief sportzaal) en de brede school de Nijenoert (inclusief gymzaal) worden afgebouwd.
  - b De Topsporthal wordt zo optimaal mogelijk ingezet voor alle vormen van sport en bewegen, zowel ten behoeve van de topsport als voor de breedtesport.
  - c De behoefte aan een nieuwe sportvoorziening in Zevenhuizen wordt onderschreven. In het kader van de aanpak bezuinigingen wordt bepaald of en zo ja wanneer uitvoering daarvan mogelijk wordt. De staat van de bestaande sportvoorzieningen is nog voldoende om de komende jaren dienst te kunnen doen.
  - d De overige voorzieningen blijven bestaan en worden conform de uitgangspunten van het accommodatiebeleid in het meerjaren onderhoudsprogramma opgenomen.
- 4 Ten behoeve van de buitensport neemt de gemeente zijn verantwoordelijkheid voor voldoende, goed geoutilleerde buitensportaccommodaties (terreinen en kleedkamers). Op basis hiervan en van het onderzoek naar de buitensportaccommodaties van februari 2010 worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:
  - a Het gebruik van buitensportaccommodaties vindt zo efficiënt mogelijk plaats, waarbij over de grenzen van dorpen en sportclubs heen gekeken wordt.
  - b Buitensportaccommodaties moeten ook gebruikt kunnen worden voor onderwijsdoel-einden en buitenschoolse opvangactiviteiten.
  - c In deze collegeperiode worden geen nieuwe buitensportaccommodaties of kunstgras-velden gerealiseerd.
- 5 De bovenstaande punten betekenen in elk geval concreet dat:
  - a Eventuele capaciteitsproblemen moeten primair binnen de bestaande buitensportac-commodaties in de gehele gemeente worden opgelost.
  - b De bestaande buitensportaccommodaties blijven bestaan en worden conform de uit-gangspunten van het accommodatiebeleid in het meerjaren onderhoudsprogramma opgenomen.

Programma 1   Werk en Inkomen

Programmadoel

Inwoners zijn economisch zelfredzaam, participeren sociaal en maatschappelijk in de samenleving. Hierbij ondersteunen en stimuleren wij vooral die burgers, die niet op eigen kracht kunnen deelnemen.

1.1 Arbeidsparticipatie/maatschappelijke participatie

Uitgangspunt van het gemeentelijke beleid blijft dat de inzet waar mogelijk gericht moet zijn op re-integratie en betaald werk. Voor mensen met enige beperking tot de arbeidsmarkt kan dit traject lopen via scholing, participatie en/of sociale activering. Voor mensen met een (te) grote afstand tot de arbeidsmarkt moet ingezet worden op maatschappelijke zinvolle participatie - mogelijk groepsgewijs - in de vorm van vrijwilligerswerk of dagbesteding waarmee tegelijkertijd een bijdrage kan worden geleverd aan bestaande knelpunten in de gemeente. Een sociaal uitzendbureau door Novawork kan hieraan een belangrijke bijdrage leveren. De ISD en Novatec moeten hiertoe nauwer samenwerken. De beschikbare Rijksmiddelen zullen zoals het nu lijkt onvoldoende blijken, waardoor effectief en efficiënt werken door ISD en Novatec noodzakelijk is. De gemeente wil deze organisaties laten onderzoeken hoe hun effectiviteit en efficiency nog meer vergroot kunnen worden.

In de huidige economische omstandigheden is het voor twee categorieën starters op de arbeidsmarkt extra moeilijk. Voor voortijdige schoolverlaters en startende jonge ondernemers. Voor de eerste groep is een goede uitvoering van de Wet investeren in jongeren (WIJ) belangrijk. Jongeren die bij de ISD aankloppen voor een inkomensvoorziening krijgen, in plaats van een uitkering, een werk- of leeraanbod, of een combinatie van beide aangeboden. Voor de groep startende ondernemers is begeleiding en ondersteuning door de ISD, in het woud van regelgeving en subsidiemogelijkheden, en/of tijdelijke inkomensondersteuning noodzakelijk.

Het bedrijfsleven en andere werkgevers zoals zorginstellingen zijn partners voor de gemeente in het kader van de werkgelegenheid, maar ook bij de invulling van het participatiebeleid en de maatschappelijke stages.

1.2 Minimabeleid

Een algehele daling van de welvaart mag geen daling voor de economisch en maatschappelijk zwakkeren in de gemeente Leek betekenen. Het bestaande minimabeleid wordt voortgezet: tegemoetkomingen van gemeentelijke belastingen met een wettelijke inkomensgrens van 100% van het bijstandsniveau; tegemoetkomingen van kosten van maatschappelijke, culturele en sportieve participatie vanuit het Participatiefonds met een inkomensgrens van 120% van het bijstandsniveau. Helaas is de voedselbank nog nodig. De voedselbank kan indien nodig rekenen op gemeentelijke ondersteuning.

1.3 Schuldenproblematiek

Schuldenproblematiek werkt vaak verlamvend op het vermogen van mensen hun leven weer op orde te krijgen. Waar dit nodig is wordt schuldhelpverlening snel ingezet. Met budgetteringscursussen, voor jongeren via het onderwijs, en voor volwassenen via volwasseneneducatie, wordt ingezet op het voorkomen of oplossen van schuldenproblematiek. Onderzocht moet worden of het deelnemen aan zo'n cursus verplicht kan worden voorgeschreven als onderdeel van het oplossen van de schuldenproblematiek.

Het Woonkansbeleid wordt voortgezet, waarmee door middel van preventieve interventie van woningcorporatie en hulpverlenende organisaties wordt ingezet op het voorkomen en terugdringen van huisuitzettingen vanwege huurschulden. Onderzocht moet worden op welke wijze nutsbedrijven hier ook een actieve rol in kunnen spelen.

Programma 2   Zorg en Welzijn

Programmadoel

Wij willen de maatschappelijke participatie van burgers vergroten en de persoonlijke ontwikkeling van kwetsbare groepen faciliteren, zodat inwoners (zo lang mogelijk) in staat worden gesteld zelfstandig te functioneren.

2.1   Wet maatschappelijke ondersteuning

De Wmo hangt nauw samen met de uitvoering van de WWB, WSW, volwasseneneducatie en inburgering (programma 1), sport en recreatie en leefbaarheid, omdat bij al deze beleidstaken geldt dat participatie een belangrijk doel is. Door meer verbindingen te leggen tussen deze beleidsvelden en de bijhorende middelen kunnen beleidsdoelen worden behaald.

2.2   Gezondheidsbeleid

Voor een deel gaat het bij het gezondheidsbeleid om wettelijke taken (GGD) die nauwelijks beïnvloedbaar zijn. Voor het lokale gezondheidsbeleid geldt dat er een directe link is met het sportbeleid; met deelname aan het Nationaal Actieplan Sport en Bewegen worden ook gezondheidsdoelen nagestreefd.

2.3   Inclusief beleid

De gemeente Leek gaat uit van 'inclusief beleid' dat rekening houdt met de verschillende mogelijkheden en beperkingen van mensen, met als resultaat dat algemene voorzieningen ook beschikbaar zijn voor mensen met een beperking. In overleg met het Platform Gehandicapten Leek stelt de gemeente in 2010 een plan van aanpak op voor inclusief beleid aan de hand van de 22 regels van Agenda 22.

2.4   Centrum voor Jeugd en Gezin

In samenwerking met de andere Westerkwartiergemeenten wordt in september 2010 het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) geopend. De gemeenten hebben de regie over het CJG. Volledige deelname aan het CJG en de bijhorende verwijzindex 'Zorg voor Jeugd Groningen' door partners als het onderwijs en de huisartsen ziet de gemeente als voorwaarde voor het slagen van het CJG. Waar nodig stimuleert de gemeente partijen tot deelname.

2.5   Kinderopvang en peuterspeelzaalwerk

Vanaf augustus 2010 gaat treedt de wet Ontwikkelingskansen door kwaliteit en educatie (OKE) in werking. Deze wet is gericht op een sluitend systeem van voorschoolse educatie in voorschoolse voorzieningen (peuterspeelzalen en kinderopvang). Het ontbreekt voorlopig aan voldoende rijksmiddelen om een financiële integratie van voorschoolse voorzieningen te realiseren. Door het samengaan per 2010 van het peuterspeelzaalwerk van Leek met Stichting Kinderopvang Stad Groningen (SKSG) is al een goede samenwerking tot stand gekomen in onze gemeente. Hierin zijn zij een goede samenwerkingspartner voor brede scholen in de gemeente Leek.

2.6   Leefbaarheid

Leefbaarheid is de eerste doelstelling van het welzijnsbeleid. Het verenigingsleven in de gemeente Leek levert daarin een grote bijdrage aan de sociale cohesie van de plaatselijke samenleving. Ook de voorzieningen die in de loop van de tijd in de gemeente zijn gerealiseerd leveren een grote bijdrage. Omdat het totaal aan voorzieningen qua bekostiging onder druk komt te staan moet bekeken worden welke voorzieningen voor welke dorpen haalbaar zijn en zullen creatieve oplossingen gezocht moeten worden. De gemeente neemt de regie in het combineren van private en publieke diensten, met name in de kleine kernen zodat voorzieningen zoveel mogelijk beschikbaar blijven.

De leefbaarheid is ten slotte ook afhankelijk van vrijwilligers en mantelzorgers. De gemeente ondersteunt en stimuleert het vrijwilligerswerk en mantelzorg, onder andere via de Vrijwilligerscentrale en het Steunpunt Mantelzorg.

Programma 3   Onderwijs

Programmadoel

Wij willen dat alle inwoners, van jong tot oud, voldoende mogelijkheden hebben om zich te scholen, te vormen en te ontplooien.

3.1 Brede scholen

De gemeente streeft naar de ontwikkeling van brede scholen, door samenwerking van onderwijs met functies als opvang, zorg, welzijn, sport en cultuur. Door deze samenwerking wordt invulling gegeven aan de brede school gedachte. Dit is niet gebonden aan huisvesting onder een dak. De gemeente ziet voor zichzelf hierbij een stimulerende en indien nodig ondersteunende rol, de schoolbesturen zijn trekker.

In overleg met de schoolbesturen wordt nagegaan of medegebruik van de schoolgebouwen mogelijk is, voor andere activiteiten, op tijdstippen dat deze niet in gebruik zijn voor het onderwijs. Hiermee kan mogelijk met de schoolgebouwen een bijdrage worden geleverd aan het voorzieningsniveau in de gemeente.

Voor onderwijshuisvesting wordt voor het overige verwezen naar de paragraaf over accommodatiebeleid.

3.2 Doorgaande lijn

De gemeente heeft de regierol bij het verzorgen van een goed voorschools aanbod voor alle jonge kinderen met een (taal)achterstand. Daarnaast heeft de gemeente de taak om de verbinding te leggen tussen het lokale beleid (jeugdbeleid, gezondheidsbeleid, sportbeleid, etc) en het onderwijs via het lokaal onderwijsbeleid, en in overleg met de schoolbesturen. Bij verzuim en dreigende schooluitval is de inzet van de leerplichtambtenaren en het Regionaal Meld- en Coördinatiepunt (RMC) essentieel. Totdat jongeren 23 jaar zijn is op deze wijze een sluitende aanpak op vroegtijdig schoolverlaten geregeld. Vanaf deze leeftijd, en bij het nog steeds niet voldoen aan een kwalificatie voor het vinden van werk, moet via participatie- en re-integratietrajecten ingezet worden op toeleiding naar school of werk. Voor benodigde werkleertrajecten en stages is een goede samenwerking met onderwijsinstellingen en bedrijfsleven essentieel.

3.3 Centrum voor Jeugd en Gezin

Het onderwijs is een onmisbare partner in het Centrum voor Jeugd en Gezin (zie ook programma 2) en moet deelnemen aan de verwijzindex 'Zorg voor Jeugd Groningen'. De zorgadviesteams op de scholen krijgen allereerst een signalerende functie naar de verwijzindex en vervullen daarnaast een rol in het zorgnetwerk.

3.4 Maatschappelijke stages Voortgezet Onderwijs

Vanaf schooljaar 2011-2012 is de maatschappelijke stage (48-72 uur) verplicht voor alle middelbare scholieren. In samenwerking met rsg de Borgen, de gemeenten Grootegast, Marum en Noordenveld moet hiervoor een bemiddelingsstructuur tot stand komen. Daarbij is voor Leek aansluiting gewenst op de bestaande structuur van de vrijwilligerscentrale van De Oude Ulo.

Programma 4   Ruimtelijke Ontwikkeling en Volkshuisvesting

Programmadoel

Wij vinden leefbare en vitale dorpen belangrijk met ruimte voor wonen, werken en leven.

4.1 Intergemeentelijke structuurvisie Leek-Roden

De uitgangspunten voor de verdere ruimtelijke ontwikkeling van onze gemeente zijn neergelegd in de Intergemeentelijke structuurvisie (IGS) Leek-Roden. Aan deze uitgangspunten wordt vastgehouden. De uitvoering van de visie zal worden vormgegeven via de in de samenwerkingsovereenkomst neergelegde afspraken tussen de vijf betrokken overheden en zal worden neergelegd in integrale uitvoeringsplannen. Het voor de eerste jaarschijf, 2010, vastgestelde Integraal uitvoeringsplan (IUP) wordt ter hand genomen. In het voorjaar van 2011 zal een IUP voor de periode 2011-2016 worden vastgesteld.

Het college wil voor de periode tot 2014 in elk geval de volgende piketpalen slaan:

- a In 2010 wordt de gemeentelijke woonvisie vastgesteld, die onder meer is afgestemd op de IGS Leek-Roden en het IUP 2010. De gemeentelijke woonvisie vormt de basis om met de woningbouwstichtingen te komen tot smart geformuleerde prestatieafspraken over aantal, kwaliteit en soort woningbouw.
- b Voor het centrum van Leek wordt de planontwikkeling en -uitvoering afgeleid van de uitgangspunten van de strategienota voor het centrum en de IGS Leek-Roden:
  - 1 planontwikkeling voor de centrumversterking van Leek, afgestemd op ontwikkelingen in Nietap, Terheijl en het landgoed Nienoord. De kwalitatieve verbetering van de Bosweg/De Dam, inclusief de wateropgave, moet hiervan onderdeel uitmaken. Dan gaat het ook om het autoluw maken van De Dam. Met de eigenaar van de Liekeblom zal afstemming worden gezocht om te komen tot een integraal plan, waar een kwalitatieve verbetering van dit winkelcentrum wordt ingepast. De mogelijkheid om achter de Liekeblom een parkeerterrein aan te kunnen leggen zal door de gemeente hierbij worden ingebracht.
  - 2 uitvoering van de plannen voor de locaties Taxi de Graaf, Centruschool, Entree Leek, Univé en Bosman.
  - 3 De eventuele bijdragen van derden en subsidiemogelijkheden moeten in beeld gebracht en gerealiseerd worden.
- c Voor Zevenhuizen-Oost wordt de planvorming voor een nieuwe woonwijk en landschapsversterking ter hand genomen.

4.2 Gemeentelijke ontwikkelingsvisie

Er wordt een gemeentelijke ontwikkelingsvisie opgesteld. De ontwikkelingsvisie krijgt de status van beleidsnota en wordt gericht op ruimtelijke en sociaal-maatschappelijke thema's. Inhoudelijke voeding vindt plaats vanuit recent vastgestelde gemeentelijke plannen en visies en vanuit door een aantal dorpen opgestelde dorpsvisies. Aan de hand van een conceptontwikkelingsvisie zal in 2011 overleg gevoerd worden met de bevolking en met onze maatschappelijke partners (zoals dorps- en buurtverenigingen, bedrijven- en handelsverenigingen, maatschappelijke instellingen etc.) over de gewenste ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkeling van onze gemeente. Dit overleg past binnen de aanpak van de bezuinigingen in 'begrotingsateliers'. Met deze aanpak wordt bereikt dat het wensenpatroon afgezet kan worden tegen de financiële mogelijkheden in het aankomende decennium.

De aldus op te stellen beleidsnota 'gemeentelijke ontwikkelingsvisie' vormt op zich weer een ingrediënt voor een in 2014 op te stellen structuurvisie voor de gemeente Leek, die de status van structuurvisie krijgt, zoals bedoeld in de Wet ruimtelijke ordening. Het opstellen van deze structuurvisie wordt gekoppeld aan de afgesproken evaluatie en mogelijk daaruit voortvloeiende bijstelling van de IGS Leek-Roden in 2014, zodat voor het hele grondgebied van de gemeente 1 structuurvisie van toepassing wordt.

Programma 5 Milieu

Programmadoel

Wij bieden een schone en gezonde leefomgeving voor onze inwoners waarbij wij een duurzame ontwikkeling nastreven.

5.1 Duurzaamheid

Duurzaamheid vatten wij op als een centraal beleidsuitgangspunt voor onze gemeente. Wij willen de verschillende aspecten daarvan in samenhang bezien. Daarom kiezen wij ervoor, vanuit onze ambitie van wat voor gemeente wij willen zijn, dat Leek als Millenniumgemeente meer op de kaart wordt gezet. In deze raadsperiode willen wij de diverse aspecten en facetten van duurzaamheid onder deze noemer samenbrengen. Thema's als klimaat- en energiebeleid, gezonde financiën, duurzaam inkopen, duurzaam bouwen, het keurmerk Cittaslow (zie ook programma 8) en ontwikkelingssamenwerking worden geïntegreerd opgepakt. Wij willen in ieder geval de volgende millenniumdoelen nastreven:

- 1 Er leven meer mensen in een duurzaam leefmilieu. Hier ligt een relatie met onder meer ons klimaat- en energiebeleid.
- 2 Er is meer eerlijke handel, schuldverlichting en hulp. Hier ligt een relatie met onder meer de schuldhulpverlening (programma 1) en ontwikkelingssamenwerking.

Beleidskaders in dat verband zijn ondermeer het Klimaatakkoord tussen Rijk en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en het Energieakkoord Noord-Nederland. In deze raadsperiode willen wij samen met onze burgers en bedrijven, maar ook met de diverse maatschappelijke partners, zoals het openbaar vervoerbedrijf, de nutsbedrijven en de woningcorporaties aan de slag gaan met energiebesparing en duurzame energie voor verkeer (zoals de openbare verlichting), gebouwde omgeving en bedrijven. In dit verband willen wij gebruik maken van de handreiking van GroenLinks in uw raad over een CO2 neutrale gemeente.

Bij deze geïntegreerde aanpak past ook het samenvoegen van budgetten op dit terrein. Ons streven is om het draagvlak bij de bevolking voor initiatieven op het vlak van duurzaamheid te vergroten. Daartoe wordt een platform Millenniumgemeente Leek opgericht.

Programma 6   Veiligheid

Programmadoel

De gemeente Leek is een gemeente waar het prettig is om te wonen en waar de inwoners zich veilig voelen.

6.1   Veiligheidsbeleid

Voor ons staat veiligheid centraal, waarbij we kiezen voor een ruime uitleg van de term veiligheid. Het gaat zowel om sociale veiligheid en fysieke veiligheid. Sociale veiligheid is gericht op vaak door mensen veroorzaakte gevaren in de vorm van criminaliteit, geweld en overlast. Fysieke veiligheid heeft betrekking op dreigingen die uitgaan van gebouwen, grond, water, lucht, wegen, vervoer, technologie, nutsvoorzieningen, chemische stoffen en natuurverschijnselen. In deze collegeperiode wordt de beleidsnotitie Sociale veiligheid (ook wel integrale veiligheid genoemd) herschreven, waarbij betrokken wordt de Politie-monitor veiligheid.

Het fysieke veiligheidsbeleid wordt gevoerd in de Veiligheidsregio Groningen. Op lokaal en regionaal niveau zijn de partners daarin de regiopolitie, de brandweer, de geneeskundige hulpverlening en de crisisbeheersing (voorheen rampenbestrijding genoemd). De rijksoverheid wil de kwaliteit van deze spelers in de fysieke veiligheid verbeteren door in elke regio een basisniveau te garanderen. Daarop worden de gemeenten ook aangesproken. Zij zijn verantwoordelijk voor een goede inrichting van de zogeheten gemeentelijke deelprocessen. Dan gaat het ondermeer om registratie van slachtoffers en opvang en verzorging. Wij vinden dat op dit terrein maximale samenwerking gezocht moet worden in de regio Groningen, zodat doelmatig met de beschikbare middelen omgegaan wordt.

Programma 7   Infrastructuur en Verkeer

Programmadoel

Wij willen een bereikbare gemeente zijn waarin het mogelijk is om op een veilige wijze aan het verkeer deel te nemen.

7.1   Rondweg Leek

In verband met de bereikbaarheid van Leek en Roden en de toenemende verkeersdruk op de bestaande hoofdonthoofsluiting (Tolberterstraat en Midwolderweg) van Leek en Roden richting de A7, is de aanleg van een westelijke rondweg noodzakelijk. Er wordt vastgehouden aan de uitgangspunten en afspraken die hierover zijn gemaakt in de Intergemeentelijke structuurvisie Leek-Roden en de daaruit voortgekomen samenwerkingsovereenkomst en Integraal uitvoeringsplan voor de jaarschijf 2010. Dit geldt ook ten aanzien van de afspraken met betrekking tot het onderliggend wegennet, langzaam verkeer routes en de monitoring van de verkeersstromen. Dan gaat het met name om het sluijverkeer tussen Nieuw-Roden en Leek en in en rond Tolbert.

7.2   Openbaar vervoer

Er wordt blijvend ingezet op optimalisering van het openbaar vervoer in de meest brede zin: regulier openbaar vervoer, collectief vervoer, ouderen- en leerlingenvervoer. Onze gemeente zal zich sterk maken voor het verkennen van de mogelijkheden voor een spoorverbinding Heerenveen-Groningen en een station voor Leek.

7.3   Onderhoudsniveau wegen

Beheer en onderhoud van de gemeentelijke wegen, inclusief bruggen en beschoeiingen en het openbaar groen, waaronder dat van het Landgoed Nienoord, zijn kapitaalsintensief. Een optimale inzet van de beschikbare middelen is nodig om de gewenste kwaliteit te realiseren en achterstallig onderhoud, dat kapitaalsvernietiging tot gevolg heeft, te voorkomen. Om dit te bereiken, zijn de afgelopen jaren de beheergegevens op orde gebracht. In deze raadsperiode wordt een kwaliteitsdiscussie met de gemeenteraad gevoerd, waarna vaststelling van de gewenste kwaliteit en de daarvoor benodigde middelen volgt. Wij zijn ons er goed van bewust dat benodigde middelen en beschikbare middelen met elkaar in evenwicht moeten worden gebracht. Dat kan betekenen dat het wensbeeld op de kwaliteit neerwaarts bijgesteld moet worden.

Programma 8   Recreatie en groenvoorzieningen

Programmadoel

Wij willen inwoners en bezoekers voldoende mogelijkheden bieden om te recreëren en te ontspannen in onze gemeente.

8.1 Landgoed Nienoord

Het Landgoed Nienoord bezit een specifiek karakter dat bepaald wordt door cultuurhistorische, ecologische en natuurwaarden, en de geboden mogelijkheden voor recreatie. De sterke punten van het landgoed moeten verder ontwikkeld worden. Daarbij willen wij aan blijven sluiten bij de door uw raad vastgestelde toekomstvisie voor het Landgoed Nienoord.

Tezamen met de gemeente Noordenveld moet worden ingezet op het aanbrengen van samenhang tussen het landgoed Nienoord en de landgoederen Terheijl en Mensinghe, zodat deze samen kunnen gaan fungeren als landschappelijk en toeristisch-economisch fundament bij de uitvoering van de Intergemeentelijke structuurvisie Leek-Roden. Als onderdeel hiervan zal voor het Landgoed Nienoord een aantal fysieke projecten en projecten op het terrein van marketing en promotie worden opgepakt. Ook de verbinding tussen het landgoed en het centrum van Leek moet worden verbeterd.

Een nieuwe stichting Landgoed Nienoord, waarin de activiteiten op het gebied van cultuurhistorie, erfgoed, recreatie en toerisme worden gebundeld, moet een gezonde economische basis aan het landgoed geven. De subsidiëring van de nieuwe organisatie en de eventueel resterende huidige stichtingen zal hierop worden gericht respectievelijk aangepast.

Aansluitend op en met behoud van de unieke waarden van het landgoed moet er ruimte zijn voor nieuwe en vernieuwende activiteiten.

8.2 Cittaslow-keurmerk

Wij willen onderzoeken of onze gemeente zich kan aansluiten bij het netwerk van gemeenten in Nederland die het Cittaslow keurmerk hebben ontvangen. Cittaslow is het internationale kwaliteitskeurmerk voor gemeenten die op het gebied van leefomgeving, landschap, streekproducten, gastvrijheid, milieu, infrastructuur, cultuurhistorie en behoud van identiteit tot de top behoren. Dit onderzoek willen wij graag uitvoeren met de andere drie gemeenten in het Westerkwartier. Wij zullen in dat verband dan ook het initiatief nemen tot overleg met deze drie gemeenten.

8.3 Onderhoudsniveau groenvoorzieningen

Beheer en onderhoud van de gemeentelijke wegen, inclusief bruggen en beschoeiingen en het openbaar groen, waaronder dat van het Landgoed Nienoord, zijn kapitaalsintensief. Een optimale inzet van de beschikbare middelen is nodig om de gewenste kwaliteit te realiseren en achterstallig onderhoud, dat kapitaalsvernietiging tot gevolg heeft, te voorkomen. Om dit te bereiken zijn de afgelopen jaren de beheergegevens op orde gebracht. In deze raadsperiode wordt een kwaliteitsdiscussie met de gemeenteraad gevoerd, waarna vaststelling van de gewenste kwaliteit en de daarvoor benodigde middelen volgt. Wij zijn ons er goed van bewust dat benodigde middelen en beschikbare middelen met elkaar in evenwicht moeten worden gebracht. Dat kan betekenen dat het wensbeeld op de kwaliteit neerwaarts bijgesteld moet worden

Programma 9 Sport

Programmadoel

Wij willen bijdragen aan een gezonde levensstijl van onze inwoners door hen de gelegenheid te geven en te stimuleren om te sporten.

9.1 Actief sportbeleid

De gemeente ontwikkelt en bevordert sporten en bewegen in alle lagen van de bevolking. Samenwerking tussen sportverenigingen, het onderwijs, het welzijnswerk en andere mogelijke instellingen om verschillende doelgroepen aan het bewegen te krijgen en houden, wordt door de gemeente ondersteund. Hierbij wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de regelingen die het Rijk biedt: Nationaal Actieplan Sport en Bewegen (NASB) 2010 t/m 2014 en de Impulsregeling brede scholen, sport en cultuur.

In samenspraak met de sportverenigingen wordt in 2010 nagegaan of een overlegstructuur tussen gemeente en sportverenigingen georganiseerd kan worden. In dit overleg wordt het gemeentelijke sportbeleid afgestemd en kunnen gezamenlijk oplossingen worden gezocht voor knelpunten ten aanzien van besturen, begeleiding, beheer en financiën van verenigingen. De gemeente zal daarbij samenwerking en indien mogelijk samengaan van sportverenigingen stimuleren en ondersteunen.

In 2012 wordt een nieuwe sportnota opgesteld waarin ondermeer verbanden gelegd worden met het Wmo-beleid, jeugdbeleid en gezondheidsbeleid. Ook moet in de sportnota ingegaan worden op welke wijze een vervolg kan worden gegeven aan activiteiten na afloop van de stimuleringsregelingen van het Rijk.

Via het Participatiefonds en het Jeugdsportfonds Groningen worden inwoners met een inkomen op bijstandsniveau financieel in staat gesteld om deel te nemen aan sportactiviteiten.

9.2 Sportaccommodaties

Vanwege het belang van sport en bewegen hecht de gemeente aan het op peil houden van goede sportvoorzieningen. In 2009 heeft een onderzoek plaatsgevonden naar de buitensportaccommodaties. Een gelijksoortig onderzoek wordt in 2011 gedaan naar de stand van zaken van de binnensportaccommodaties, als actualisatie van dit onderdeel uit de nota Kaders en voornemens van het accommodatiebeleid uit 2005.

De sportaccommodaties moeten maximaal benut worden, waarbij gebruik van de accommodaties door meerdere gebruikers mogelijk moet zijn. Waar nodig zal de gemeente dit initiëren. In verband met het betaalbaar houden van accommodaties worden waar mogelijk gebruiksovereenkomsten afgesloten in verband met btw-voordelen, en wordt een beroep gedaan op de medeverantwoordelijkheid van verenigingen voor het instandhouden en aanpassen van voorzieningen. Waar mogelijk worden eigendom, onderhoud en beheer van kleedgebouwen geprivatiseerd.

Programma 10 Cultuur en Monumenten

Programmadoel

Wij willen onze inwoners een prettige leefomgeving bieden waarin plaats is voor culturele en kunstzinnige activiteiten.

10.1 Gemeentelijk cultureel erfgoed

De gemeente wil de nadruk leggen op het gemeentelijk cultureel erfgoed: het behoud hiervan staat voorop, evenals het uitdragen en - ook in toeristische zin - onder de aandacht brengen.

De borg Nienoord en het bijbehorende terrein vormen een belangrijk deel van het cultureel erfgoed van de gemeente. Voor het Nationaal Rijtuigmuseum geldt dat - ongeacht of deze wel of niet op gaat in de nieuwe stichting Landgoed Nienoord - de subsidierelatie zal worden gericht op het behoud en het uitdragen van dit gemeentelijk cultureel erfgoed.

Programma 11 Economie

Programmadoel

Wij willen werken aan een vitale economische structuur met voldoende en gevarieerde bedrijvigheid en werkgelegenheid voor onze inwoners.

11.1 Dienstverlening aan ondernemers

Goede samenwerking met ondernemers is erg belangrijk, evenals hen tijdig betrekken bij ontwikkelingen. De dienstverlening aan ondernemers moet nog verder worden verbeterd. In overleg met vertegenwoordigers van de ondernemers moet de eenloketgedachte verder uitgewerkt worden en integraal onderdeel uit gaan maken van het nieuwe gemeentelijke dienstverleningsconcept, zoals dat is opgenomen in de paragraaf bedrijfsvoering en dienstverlening in dit Coalitieakkoord.

Programma 12 Bestuur

Programmadoel

We staan voor een open en daadkrachtig bestuur, gekenmerkt door goed contact met burgers en een kwalitatief hoogwaardige dienstverlening.

12.1 Intergemeentelijke samenwerking Westerkwartier

De ingezette verdergaande samenwerking met de andere Westerkwartier gemeenten willen wij continueren. Dit betekent dat wij voortvarend inhoud willen geven aan de samenwerking op de onderwerpen Leerplicht, Salarisadministratie, Inkoop en Automatisering. Niet alleen op uitvoeringsniveau zoeken we samenwerking, maar ook willen wij komen tot gezamenlijk beleid op de bedrijfsvoering van de ambtelijke organisaties van de vier gemeenten in het Westerkwartier. Genoemd kunnen worden het personeelsbeleid en het informatiebeleid. Waar mogelijk worden organisatieonderdelen samengevoegd. Daarnaast willen wij met de Westerkwartier gemeenten blijven optrekken als het gaat om de invoering van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (WABO). In verband met mogelijke personele consequenties van samenwerking is de inbreng en advisering van de diverse medezeggenschapsorganen belangrijk.

Op het moment dat zich kansen voordoen om op andere gebieden samen te werken, willen wij deze kansen zeker aangrijpen. Het uitgangspunt blijft hierbij wat verwoord is in het visiedocument dat is opgesteld voor de periode 2009-2013. Met de samenwerking streven wij naar kwaliteitsverbetering, vermindering van de kwetsbaarheid, maar ook naar kostenvoordelen.

12.2 Communicatie

Onze ambitie is om communicatie meer strategisch in te zetten. Dit willen we bereiken door meer samenhang in de externe en interne communicatie, effectievere communicatie en professioneel ingevuld communicatiebeleid te creëren. Gebaseerd op een visie van waar wij als gemeente voor staan en waar we als gemeente naar toe willen. Dit biedt ons, onze medewerkers en de burgers houvast in de wijze waarop wij en zij geloven in de organisatie, ervoor werken en ermee samenwerken.

Zoals gezegd, is het onze ambitie om de communicatie van de gemeente Leek beter op elkaar af te stemmen en meer in samenhang te realiseren. Iedereen in de organisatie zal zich er van bewust moeten zijn dat zij bijdragen aan de identiteit en imago van onze gemeente. We moeten blijven investeren in communicatie, om als gemeente burgergerichter te kunnen communiceren. 'Samenwerken aan communicatie' is hierbij het credo.

12.3 Contacten met de dorpsverenigingen

Het college continueert de bestaande contacten met de dorpsverenigingen en enkele buurt- en wijkverenigingen in het dorp Leek in de vorm van gezamenlijke bijeenkomsten en het afleggen van collegebezoeken aan de dorpen en buurten/wijken in Leek. Daarnaast willen wij een bestuurder koppelen aan één of meerdere dorpen en buurten/wijken van Leek. Deze bestuurder heeft regelmatig contact met het dorp, de wijk of buurt. Aan het eind van elk kalenderjaar vindt een bestuurlijk overleg met alle dorpsverenigingen en enkele buurt- en wijkverenigingen uit het dorp Leek plaats.

12.4 Pilot Buurtbeheer

Wij willen meer dan in het verleden de burgers betrekken bij het beheer van de woonomgeving. Dit past in ons streven om burgerparticipatie te bevorderen. Een buurtbudget kan hieraan een positieve bijdrage leveren. Daarom willen wij graag een pilot beginnen bij de uitvoering van het onderhoud van de openbare ruimte in de nieuwe wijk Oostindie. In dat verband denken we aan een grotere rol in Oostindie voor de wijkvereniging BRAVO. Met BRAVO wordt overleg gevoerd om in de tweede helft van 2011 een start te maken met deze pilot in een deel van de wijk Oostindie.

12.5 Inspecties

Ondanks de wens van de Tweede Kamer om te komen tot een vermindering van en een bundeling van (rijks)inspecties stellen wij vast dat de gemeenten geconfronteerd worden aan een veelheid van inspectieverplichtingen op velerlei beleidsterreinen. Indachtig de financiële problematiek waarmee wij geconfronteerd worden, willen wij inventief omgaan met deze inspectieplicht.

* * * * *

namens de PvdA

namens het CDA

namens de VVD

M.W.W. van der Linden,
fractievoorzitter

mevrouw H.E.M. de Jager-de Boer
fractievoorzitter

mevrouw W.L. van Diest-Foppen,
fractievoorzitter

B. Plandsoen,
wethouder

M. Bouma,
wethouder

mevrouw T.H. Haseloop-Amsing,
wethouder

Bijlage

Taakverdeling college van burgemeester en wethouders

Portefeuillehouder	Portefeuille	1 ^e vervanger	2 ^e vervanger
Burgemeester B.C. Hoekstra	* Bij wet geregelde toezichhoudende taken	l.-burg.	l.-burg.
	* Algemeen-bestuurlijke zaken	l.-burg.	l.-burg.
	* Veiligheidsbeleid	l.-burg.	l.-burg.
	* Openbare orde, politie- en brandweezorg	l.-burg.	l.-burg.
	* Communicatie en voorlichting	l.-burg.	l.-burg.
	* Rechtsbescherming en klachtrecht	l.-burg.	l.-burg.
	* Asielbeleid	l.-burg.	l.-burg.
	* Intergemeentelijke samenwerking	l.-burg.	l.-burg.
	* Mediabeleid	weth. Bouma	weth. Plandsoen
	* Personeel en organisatie (incl. facilitaire dienstverlening)	weth. Bouma	weth. Plandsoen
	* Informatievoorziening en automatisering	weth. Bouma	weth. Plandsoen
	* Basisregistraties	weth. Bouma	weth. Plandsoen
	* Burgerzaken	weth. Bouma	weth. Haseloop
	* Recreatie en toerisme	weth. Haseloop	weth. Plandsoen
	* Plattelandsbeleid	weth. Haseloop	weth. Bouma
	* Ontwikkelingssamenwerking	weth. Plandsoen	weth. Bouma
	* Evenementenbeleid (incl. APV-vergunningen)	weth. Haseloop	weth. Bouma
	* Dienstverlening	weth. Bouma	weth. Haseloop
Weth. B. Plandsoen (1 ^e l.-burgemeester)	* Wonen, welzijn en zorg (Wet maatschappelijke ondersteuning)		
	- volkshuisvesting	weth. Haseloop	burg. Hoekstra
	- gezondheidszorg	weth. Bouma	weth. Haseloop
	- jeugd- en jongerenbeleid	weth. Bouma	weth. Haseloop
	- ouderenbeleid	weth. Bouma	weth. Haseloop
	- gehandicaptenbeleid	weth. Bouma	weth. Haseloop
	* Onderwijs	weth. Bouma	weth. Haseloop
	* Financiën en belastingen	weth. Bouma	weth. Haseloop
* Planning & Control	burg. Hoekstra	weth. Bouma	
* Regiovisie Groningen-Assen	weth. Bouma	weth. Haseloop	

Portefeuillehouder	Portefeuille
Weth. M. Bouma (2 ^e l.-burgemeester)	<ul style="list-style-type: none"> * Arbeidsmarktbeleid <ul style="list-style-type: none"> - Sociale zaken - Economische Zaken - volwasseneneducatie - sociale werkvoorziening * Grondbeleid en grondzaken * Nutsbedrijven * Markt- en kermiswezen * Toezicht, controle en handhaving * IGS Leek-Roden * Centrumplannen Leek * Duurzaamheid
Weth. T.H. Haseloop (3 ^e l.-burgemeester)	<ul style="list-style-type: none"> * Ruimtelijke ordening * Vergunningverlening (WABO) * Verkeer en vervoer * Milieubeleid * Monumentenbeleid * Openbare werken * Afvalinzameling en -verwerking * Cultuur * Sport * Accommodatiebeleid * Landgoed Nienoord

1 ^e vervanger	2 ^e vervanger
--------------------------	--------------------------

weth. Plandsoen

weth. Haseloop

weth. Plandsoen
weth. Haseloop
burg. Hoekstra
weth. Haseloop
weth. Plandsoen
weth. Haseloop
weth. Haseloop

weth. Haseloop
weth. Plandsoen
weth. Haseloop
burg. Hoekstra
weth. Haseloop
burg. Hoekstra
burg. Hoekstra

burg. Hoekstra
burg. Hoekstra
burg. Hoekstra
burg. Hoekstra
burg. Hoekstra
burg. Hoekstra
burg. Hoekstra
weth. Plandsoen
weth. Bouma
weth. Plandsoen
burg. Hoekstra

weth. Bouma
weth. Bouma
weth. Bouma
weth. Bouma
weth. Bouma
weth. Bouma
weth. Bouma
weth. Bouma
weth. Plandsoen
weth. Bouma
weth. Plandsoen